

Helhetlig forvaltning av gårdens ressurser

KOMMENTAR

Reidun Pommeresche

NORSØK

Holistic Management er absolutt ingen «quick fix» for å redde gårdsdrifta, men et omfattende rammeverk med ulike nøkkelord og prosesser som bør tenkes gjennom for å få en mer helhetlig forvaltning av en gård eller en annen virksomhet. Om du driver økologisk eller konvensjonelt, stort eller smått, har drevet lenge eller ønsker å starte opp med gårdsrelatert drift kan dette planleggingsverktøyet gi inspirasjon og nytte. Ideen er å tenke på økosystemet, menneskene og økonomien i gårdsdrifta som et helhetlig system.

HOLISTIC MANAGEMENT, også kalt helhetlig forvaltning på norsk, blir av noen feilaktig likestilt med regenerativt landbruk. Metoden er, som navnet tilsier, et opplegg for helhetlig forvaltning av gårdens ressurser – og ikke en egen driftsform i seg selv. Målet med å planlegge, styre og til slutt registrere endringer, er å bygge opp igjen (regenerere), skadd jord og plantesystemer.

Men helhetlig forvaltning regenererer ikke i seg selv. De som driver etter dette omfattende rammeverket, kan ende med å regenerere (bygge opp) eller degenerere (tære på) jorda, eller økosystemet, i driftsopplegget sitt. Imidlertid inngår det også i dette rammeverket å overvåke og registrere endringer – slik at man kan endre kurs underveis.

Å planlegge og drive etter denne metoden er derfor et grunnlag som kan ligge under forskjellige driftsformer – det være seg ulike måter å drive økologisk eller konvensjonelt. Regenerativt landbruk er heller ingen driftsform, men en retning der en ønsker og helst skal dokumentere en forbedring.

FIRE ØKOSYSTEMPROSESSER OG VERKTØY FOR Å PÅVIRKE DISSE. Metoden helhetlig forvaltning er nyttig, men også krevende fordi arbeidet er så omfattende. Rammeverket som brukes består av en mengde ulike nøkkelbegrep, og faktorer, som skal vurderes og tas med i planlegging og beslutninger om driften.

For eksempel er de agronomiske fokusområdene fire økosystemprosesser:

- Vannkretsløpet
- Mineralkretsløpet
- Energistrøm
- Artssamspill

For å påvirke disse brukes «verktøy» som;

- *Teknologi*
- *Hvile* (fra beitetrykk)
- *Levende organismer* (beiting og tråkk)
- *Ild*

- *Arbeid/penger*
- *Menneskelig kreativitet*

Noe av dette kan være nyttig også under norske, og mer fuktige, forhold. Blant annet det å bruke dyras tråkk mer bevisst, eksempelvis ved å plassere rundballer på bestemte steder, ikke ha drikkekaret nederst i en bakke for å unngå opptråkking, samt å få beitedyra til å tråkke inn i skogarealet før man åpner opp til beite, for å få bedre nedbryting i skogbunnen og lettere å få gras til å etablere seg der.

BEITING EN VIKTIG DEL. Å planlegge utforming av landskapet og beiting er også viktige virkemidler. I selve beiteplanleggingen er det fokus på at graset kan beites, men at det må få tid til å hente seg inn igjen, kalt hvile, mellom hver beiterunde. Det at beitet og slått gras trenger hvile (mellom 20 og 30 dager), for å kunne drive nok fotosyntese til nytt bladverk og et dypt rotsystem for å holde seg over år, virker fornuftig og gir mange spennende muligheter. Det gir også utfordringer i form av mange usikre tall og estimater som man må gjøre. Eksempelvis det å finne ut hvor mange dyr som skal være på et areal og hvor lenge de skal beite på hvert sted. I tillegg krever det mye flytting av beitedyra gjennom sesongen. Kanskje elementer fra beiteplanleggingen også kan brukes for å tenke god gjenvekst i eng, i forhold til når man slår, hvor høyt man stubber og hvor mange slåtter man høster, og ikke bare beiting?

MENNESKELIGE FAKTORER. Helhetlig forvaltning fokuserer også mye på menneskene og andre ressurser man har på selve gården, eller tilknyttet gården. Det er viktig å avklare hvem som er beslutningstakere, hva de involverte egentlig vil med drifta og livene sine, og hvilke rammer de vil arbeide innenfor. Økonomiplanlegging inngår også. Alt dette er krevende deler av helhetlig forvaltning, men det skal gjøre det lettere å få gjort de mer jordbruksrelaterte oppgavene i etterkant. Dessuten blir gården som system mer robust når dette tas med, fordi man har klarlagt noen mål, laget noen rammer og man har noe nedskrevet. 🌱

BILDE: SAVORY INSTITUTE

RAMMEVERK: I dette planleggingsverktøyet er det formulert et «rammeverk» med mange nøkkelord og prosesser som inngår og som man må tygge seg gjennom. Allan Savory, som har utviklet dette, har i hovedsak brukt det i tørre landområder. Det, og at verktøyet er utarbeidet i amerikansk språkdrakt, gjør at noen av begrepene og tiltakene virker litt fremmed for oss her i Norge. Men ved å delta på kurs og ved å lese seg opp på dette, kan man komme inn i det og få både ny økologisk kunnskap og nytte av dette.

13 millioner hektar*

72 millioner hektar**

* landareal blir forvaltet etter Holistic Management-metoden (Kilde: Savory).
**landbruksareal drives økologisk (Kilde:FiBL)

OMFATTENDE: Holistic Management er et planleggingsverktøy som kan benyttes for ulike driftsformer. Målet og ønsket med å planlegge etter denne metoden er å få bedre sammenheng mellom alt du har på gården og forhåpentligvis en mer bærekraftig bruk av jorda og de menneskelige ressursene på gården. Bildet viser et eksempel på en beiteplan.

FOTO: MAUD GRØTTA

Les mer. Mer informasjon og kunnskap finnes i boken *Holistic Management* (2016) som Allan Savory og Jody Butterfield har gitt ut.

Mer informasjon på norsk finner du på nettsiden *Eviggrønne enger* hvor Anders Lerberg Kopstad sammen med flere, tilbyr kurs og landbruksrådgivning.

Hør mer. Du finner også et lengre intervju med Anders Lerberg Kopstad på Youtube, eller der du hører på podkast.